

Το τρίπτυχο των στόχων για την εξωτερική πολιτική

Στην αρχή του χρόνου διάχυτη ήταν η ανησυχία ότι στη διάρκεια της εκλογικής διαδικασίας στην Ελλάδα η Τουρκία μπορεί να μπει στον πειρασμό να προκαλέσει θερμό επεισόδιο («να έλθει ξαφνικά ένα βράδυ») με ευρύτερες συνέπειες. Αλλά, ως γνωστόν, «μία εβδομάδα είναι μακρύς χρόνος στην πολιτική», πολύ περισσότερο κάτι μήνες.

Σήμερα το όλο προεκλογικό σκηνικό είναι δραματικά διαφορετικό τόσο στις εσωτερικές όσο και εξωτερικές του πιυχές. Το άλλαξαν οι απρόβλεπτες καταστροφές (φονικός σεισμός στην Τουρκία, τραγικό δυστύχημα στα Τέμπη). Το κύριο διακύβευμα των (διπλών;) εκλογών τώρα είναι εάν θα δώσουν σταθερή κυβέρνηση. Ενώ σε ό,τι αφορά το εξωτερικό μέτωπο η εκλογική διαδικασία θα διεξαχθεί σε ένα μάλλον ήρεμο περιβάλλον μετά την προσέγγιση που έχει σημειωθεί στις ελληνοτουρκικές σχέσεις ύστερα από τις καταστροφές και την αμοιβαία εκδήλωση αλληλεγγύης.

Στα περίπου πενήντα χρόνια της Μεταπολίτευσης τρεις εκλογικές αναμετρήσεις υπήρξαν κρίσιμες για την εξωτερική και ευρωπαϊκή πολιτική της χώρας. Οι εκλογές του Οκτωβρίου 1981, του Μαρτίου 2004 και του Ιανουαρίου 2015. Και στις τρεις αυτές εκλογές είχαμε αλλαγή του κόμματος στην κυβερνητική εξουσία. Το 1981 από τη ΝΔ στο ΠΑΣΟΚ του Ανδρέα Παπανδρέου, το 2004 από το ΠΑΣΟΚ στη ΝΔ του Κ. Καραμανλή (νεότερου) και το 2015 από την κυβέρνηση ΝΔ - ΠΑΣΟΚ (Σαμαρά - Βενιζέλου) στον ΣΥΡΙΖΑ του Αλ. Τσίπρα. Και στις τρεις αυτές περιπτώσεις τα διακυβεύματα για την εξωτερική και ευρωπαϊκή πολιτική και θέση της χώρας υπήρξαν καθοριστικά. Αν και τελικά μόνο με τις εκλογές του Μαρτίου 2004 και την κυβερνητική αλλαγή που ακολούθησε προέκυψαν συγκεκριμένες (ζημιογόνες) επιπτώσεις.

Το 1981 το ΠΑΣΟΚ ήλθε στην εξουσία με υπόσχεση διεξαγωγής δημοψηφίσματος για την παραμονή ή αποχώρηση της χώρας από την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ - σημερινή Ευρωπαϊκή Ένωση, ΕΕ) στην οποία είχε ενταχθεί δέκα μήνες νωρίτερα, την 1η Ιανουαρίου 1981. Μετά τον σχηματισμό όμως κυβέρνησης εγκατέλειψε τις εξαγγελίες για δημοψήφισμα και τα περί αποχώρησης. Επέδωσε ένα ειδικό πρόγραμμα (ΜΟΠ) για την ανάπτυξη της Ελλάδας και βαθμιαία εξελίχθηκε σ' ένα βαθύτατα φιλοευρωπαϊκό κόμμα εντάσσοντας μάλιστα την Ελλάδα στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ - 2000). Οι εκλογές του Ιανουαρίου 2015 έφεραν στην εξουσία τον ΣΥΡΙΖΑ, ένα ριζοσπαστικό λαϊκίστικο κόμμα που με το πρόγραμμά του («κατάργηση Μνημονίου με έναν νόμο και ένα άρθρο») και τη

διαπραγματευτική στρατηγική που ακολούθησε το πρώτο εξάμηνο στην εξουσία έφερε την Ελλάδα στο χείλος της εξόδου από την ΟΝΕ (Grexit). Όμως η κωλοτούμπα της τελευταίας στιγμής (Ιούλιος 2015) απέτρεψε την καταστροφική αυτή εξέλιξη και μετέτρεψε βαθμιαία τον ΣΥΡΙΖΑ σε ευρωπαϊκό κόμμα.

Οι εκλογές του Μαρτίου 2004 υπήρξαν αυτές που είχαν βαθύτατες συνέπειες για την εξωτερική πολιτική και ιδιαίτερα τα ελληνοτουρκικά. Καθώς η νέα κυβέρνηση ΝΔ επέλεξε να αγνοήσει τις αποφάσεις του «Ελσίνκι» (Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, Δεκέμβριος 1999) που υποχρέωναν την Τουρκία να προσφύγει στο Διεθνές Δικαστήριο (ΔΔΧ) για τη διευθέτηση των όποιων διαφορών με την Ελλάδα. Εγκατέλειψε επίσης τις συγκλίσεις των διερευνητικών επαφών. Έτσι χάθηκε μια ιστορική ευκαιρία για την επίτευξη προόδου στην επίλυση των ελληνοτουρκικών προβλημάτων.

Στις επικείμενες εκλογές 2023 η εξωτερική πολιτική δεν αποτελεί κύριο αντικείμενο της κομματικής αντιπαράθεσης καθώς (με την εξαίρεση του ΚΚΕ) τα πολιτικά κόμματα έχουν συγκλίνουσες θέσεις πάνω στα μείζονος σημασίας θέματα, μέχρι του ορίου της πλήρους συναίνεσης. Μετά τις εκλογές όμως οι νέες κυβερνήσεις σε Αθήνα και Αγκυρα και με την αυτονόητη προϋπόθεση ότι συνεχίζουν τη στρατηγική της εξομάλυνσης (κυρίως η Αγκυρα) θα έχουν ως κύρια πρόκληση να οδηγήσουν στο επόμενο και ουσιαστικό στάδιο τη διαδικασία προσέγγισης: να ανοίξουν δηλαδή τον διάλογο ή μάλλον τις πολλαπλές διαδικασίες διάλογου (διερευνητικές επαφές, πολιτικός διάλογος, ΜΟΕ, διάλογος, κ.λπ.) για την επίλυση των προβλημάτων. Στη λογική αυτή η Αθήνα μπορεί επιπλέον να αξιοποιήσει πιο δυναμικά και το πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αλλά πάντως κύριος στόχος της νέας κυβέρνησης δεν μπορεί να είναι άλλο παρά το τρίπτυχο εξομάλυνση, συνεργασία, επίλυση των προβλημάτων είτε μέσω διαπραγματεύσεων είτε με παραπομπή τους στη διεθνή δικαιοσύνη (ΔΔΧ).

ΤΟΥ Π.Κ. ΙΩΑΚΕΙΜΙΔΗ

Καθηγητής, πρώην πρεσβευτής - σύμβουλος ΥΠΕΞ, μέλος της συμβουλευτικής επιτροπής του **ELIAMEP** και Research Associate LSE